

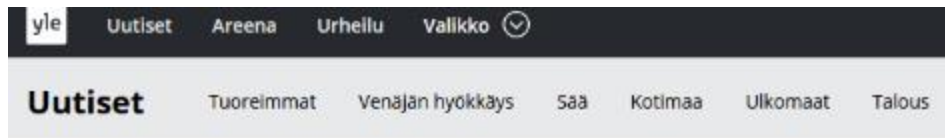
Energiahaavoittuvuus

Eva Heiskanen, Kuluttajatutkimuskeskus, Helsingin yliopisto
SOSTE:n webinaari Sosiaalinen oikeudenmukaisuus ilmastopolitiikassa
20.6.2022

Agenda

- Energiahaavoittuvuus nousee pintaan
- Moni-ilmeinen energiahaavoittuvuus
- Energiahaavoittuvuus Suomessa
- Omaa laadullista tutkimusta: miten kaikki pidetään mukana?
- Energiamurroksen avoimuus erilaisille identiteeteille
- Yhteenveto ja kutsu keskusteluun...

Energiahaavoittuvuus nousee pintaan...

Elinkustannukset

Yle 27.1.2022

<https://yle.fi/uutiset/3-12289427>

Kohonneet sähkö- ja polttoainekustannukset lisäävät diakonia-avun tarvetta Hämeenlinnassa – vähävarainen ei pärjää, vaikka olisi työpaikka

Kohonneet sähkö- ja polttoainekustannukset ovat heikentäneet ihmisten taloudellista tilannetta. Seurakunnan diakoniatyössä on huomattu, että polttoaineen hinnan nousu vaikeuttaa jopa työssäkäyntiä.

INFLAATIO

Sähköä jopa velaksi

Kallis sähkö kylmensi tuvan. Korkea bensiinin hinta lopetti huviajot. Pienituloinen maaseudun asukas elää pahimmillaan nyt velaksi.

7.2. 19:03 • Päivitetty 7.2. 19:32

<https://yle.fi/uutiset/3-12300788>

Jo energiamurros haastaa arjen

- Fossiilisista polttoaineista luopuminen
- Energiayhteisöt
- Sähkön hintavaihtelut, tarve joustoille
- Työn, osaamisen ja elinkeinojen muutos
- Epävarmuus ja syrjässä olemisen tunne

Sota Ukrainassa lisää haavoittuvuutta

AUTOT | AUTOUUTISET

Hirmulukuja: Bensan hinta paukahti ensi kertaa yli 2,5 euron

Bensiinin ja dieselin hinta on noussut ensi kertaa yli 2,5 euron Suomessa. Polttoaine.net -sivuston mukana ennätyshintoja perittiin Utsjoella, Leppävirralla ja Porissa.

<https://www.iltalehti.fi/autouutiset/a/8e39e98f-5bf4-4962-bb1f-4662d23ef089>

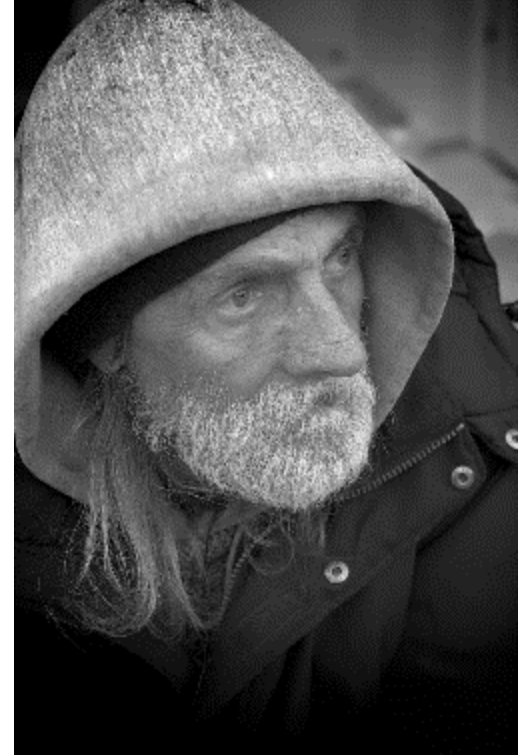
<https://theconversation.com/will-russias-invasion-of-ukraine-push-europe-towards-energy-independence-and-faster-decarbonisation-177914>

Moni-ilmeinen energiahaavoittuvuus

Perinteisesti: korkeat energiakustannukset ja pienet tulot, pääpaino lämmityksessä

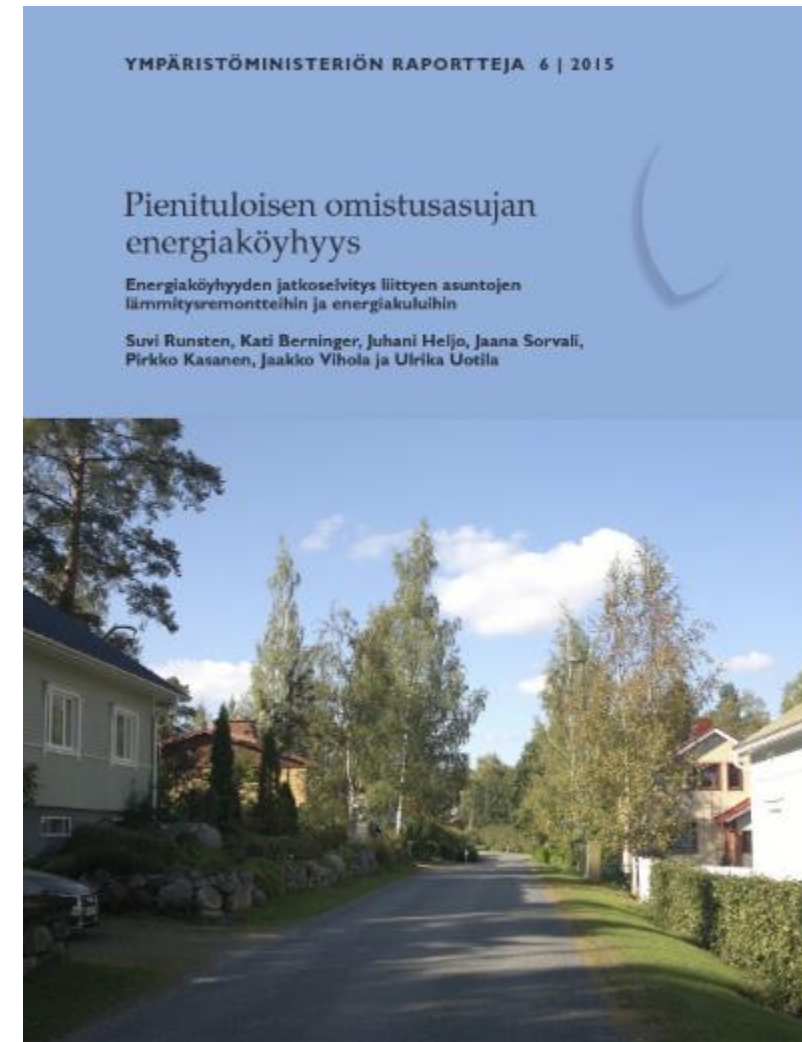
Uusimmassa tutkimuksessa painotetaan

- Paikallisilmaston huomiointi, **liikkumisen kustannukset**, pääsy sähköisiin tietokanaviin, pääomien saatavuus
- Alueellinen haavoittuvuus: asunnon ominaisuudet, liikkumistarpeet, tiettyjen alueiden taloudellinen ja poliittinen syrjäytyminen
- Haavoittuvien ryhmien tunnistaminen: eläkeläiset, vammaiset, vuokralaiset, yksinhuoltajat, etniset vähemmistöt
- Oma kokemuksen huomioonottaminen, **risteävien haavoittuvuuksien tunnistaminen**
- **Riski joutua köyhyYTEEN, jos joku olosuhde muuttuu**

Energiahaavoittuvuus Suomessa

- ”Suomessa on 60 000 – 100 000 energiaköyhyyden riskiryhmiin kuuluvaa omistusasunnossa asuvaa kotitaloutta”. (Runsten ym. 2015), data kerätty vuosina 2012-2014
- Pienituloisia, jotka asuvat perusparantamattomissa 1960- ja 1970-luvun kerrostaloissa **tai ennen vuotta 1980 rakennetuissa tai öljylämmitteisissä pientaloissa, erityisesti väestökatoalueilla**
- Jos sähkön hinta niistä päivistä (4/2012-4/2022) on n. kaksinkertaistunut ja lämmityspolttoöljyn hinta n. puolitoistakertaistunut
- Ja ehkä (arvio) n. 20% on jättänyt asuntonsa tai vaihtanut edullisempaan lämmitysjärjestelmään?
- Niin meillä on 100 000-160 000 energiaköyhyyden riskiryhmässä olevaa kotitaloutta (eli n. 4% kotitalouksista?)

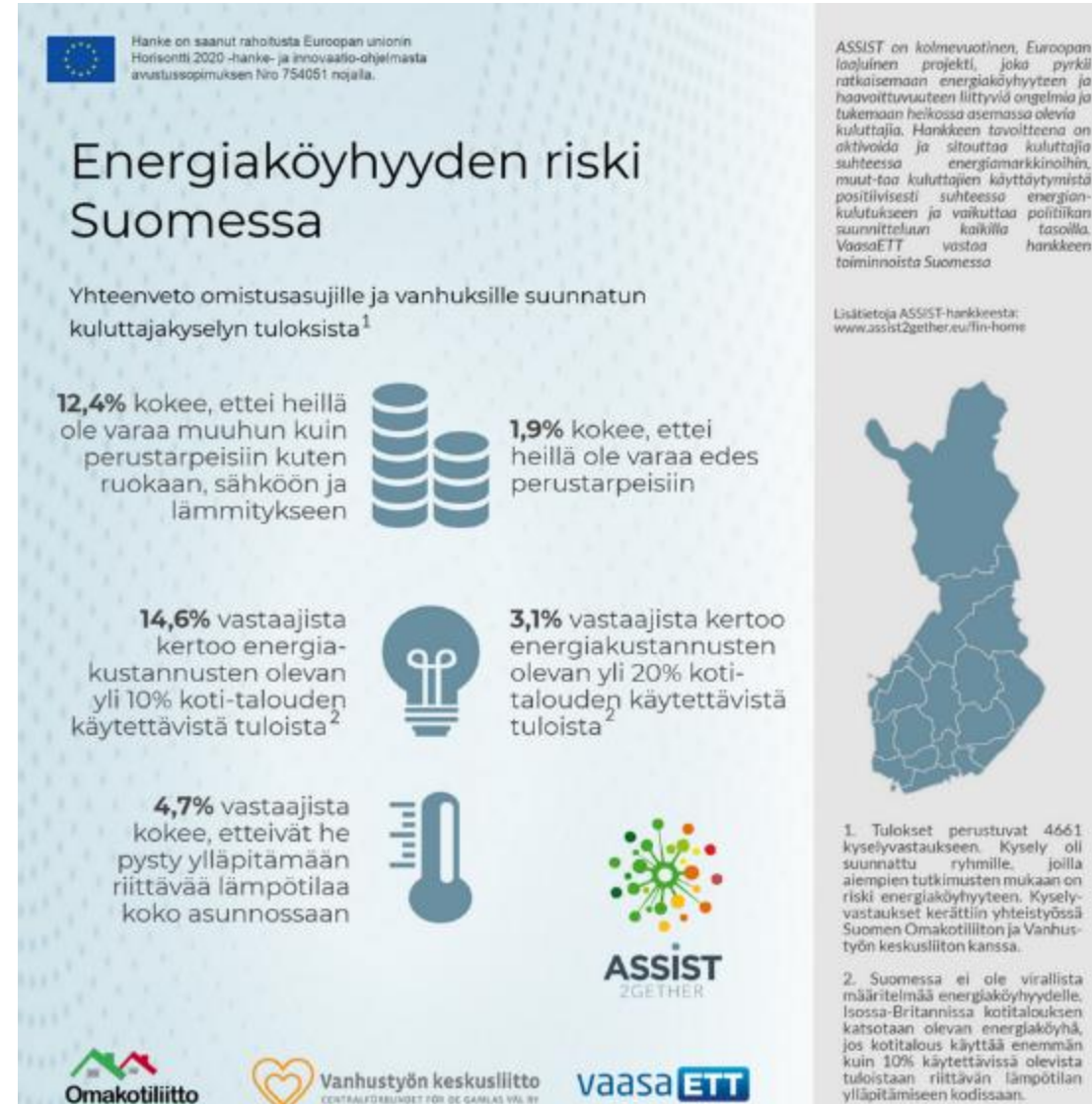
Energiahaavoittuvuus Suomessa

- Eläkeläiset, lesket, epäsäännölliset työsuhteet (työssäkäyvät köyhät), huonokuntoiset
- Pääomaköyhyys, lämmityksen ja liikkumisen korkeat kustannukset suhteessa tuloihin
- Viranomaiset eivät usko energiaköyhyyteen: ”Suomessa on energialaskun maksamiseen liittyvät ongelmat hoidettu sosiaalipoliittisin toimin.”

Numminen, S. (2020) Kodin energiakysely 2019– tuloksia Suomesta.

Assist –hanke:

http://sininumminen.fi/assets/documents/ASSIST/ASSIST2020_Finland_report_energypoverty_survey_FIN.pdf

Miten kaikki pidetään mukana?

- Aluksi energiamurros koski joitakin pioneerejä
- Tuet kohdistettiin uusien teknisten ratkaisujen markkinoiden avaamiseen
- Nyt murros on edennyt ja koskee kaikkia
- Tuet olisi suunnattava niiden auttamiseen, jotka apua tarvitsevat

Meneillään olevaa tutkimusta

- Öljylämmityksen vaihtaminen maalämpöön tai vesi-ilmalämpöpumppuun on kannattavaa
- Kaikki haastattelemamme (n= 19) öljylämmittäjät tiesivät, että haluaisivat maalämmön: mutta ”se on kauhean kallis”
- Runsaskaan tuki ei auta, jos ei ole pääomia
- Ratkaisuja: laina, energialaskuun liitettävä laina, varmuus ratkaisun aikaa kestävyydestä, kevyempiä ratkaisuja joita voi toteuttaa vähitellen ...

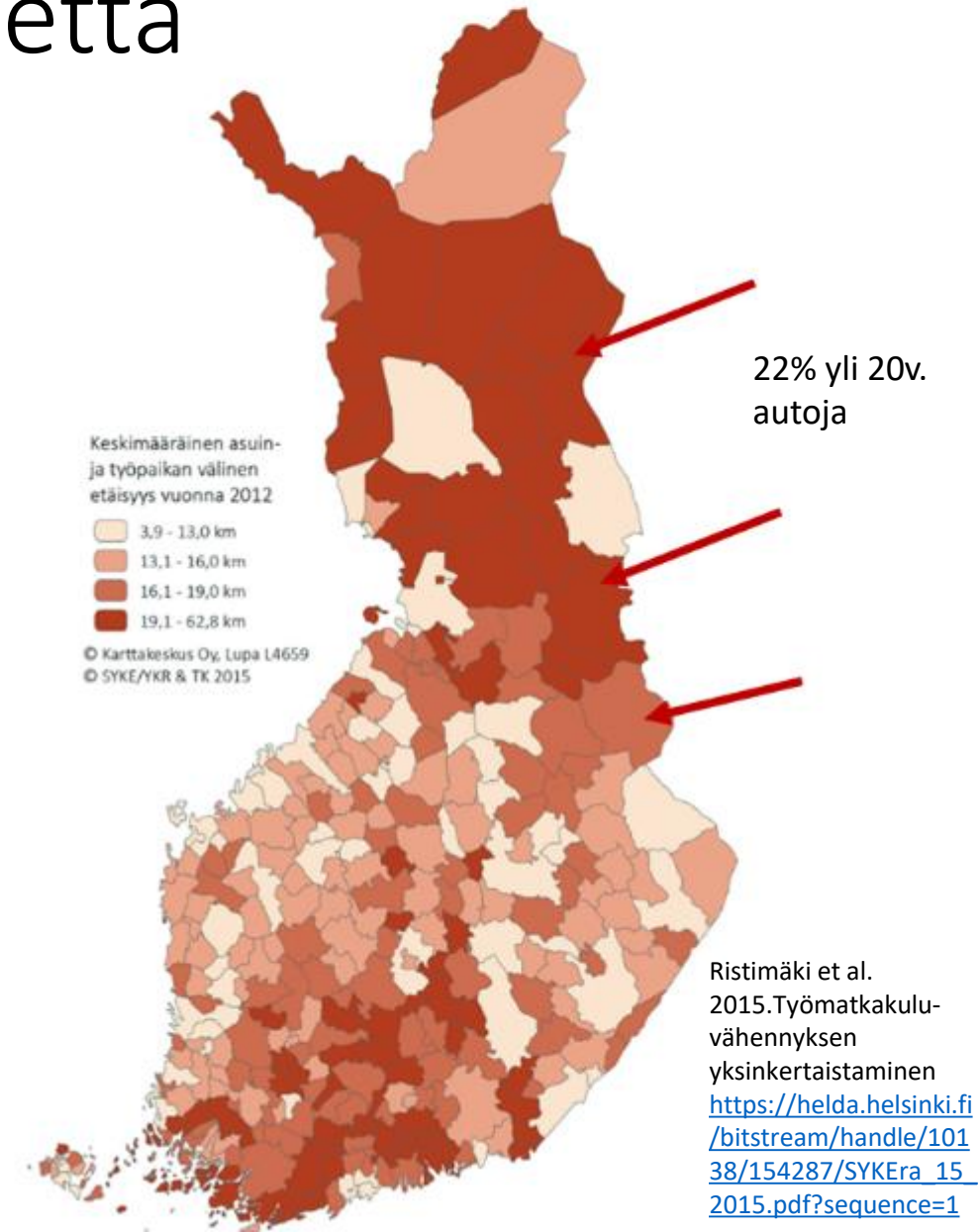
CC BY 4.0 Ninaras

Liikkumisköyhyyttä ei tunnisteta Suomessa

- Esim. Iso-Britanniassa määritellään: pienet tulot, autoriippuvuus, korkeat liikkumiskustannukset, vähän mahdollisuuksia vähentää polttoainekuluja (esim. ei pääsyä energiatehokkaisiin liikkumisvälineisiin), usein liittyy asunnon etäiseen sijaintiin (Mattioli et al. 2017)
- Suomalaisessa asiantuntijakeskustelussa:
 - "Pienituloiset voivat käyttää yhteiskäyttöautoa"*
 - "Toinen auto kotitaloudessa on turha yllisyys"*
 - "Pyöräily olisi terveellisempää!"*
- Liittyy erilaisiin energia/ilmasto-oikeudenmukaisuuden keskusteluihin: jako-oikeudenmukaisuus, menettelytapaoikeudenmukaisuus, tunnustuksen oikeudenmukaisuus

YM:n kyselyyn tullutta palautetta

- 5 000 maalla asuvaa (kaikkiaan yli 18 000) antoi KAISU-kyselyyn palautetta <https://ym.fi/-/ilmastosuunnitelman-kansalaiskysely-kerasiperati-18-000-vastausta>
- Osaa ihmisistä kiinnostaa vilpittömästi sähköautot ja mahdollisuudet vähentää autoilua myös maaseudulla
- Osalla epäilyjä autojen teknisiä ominaisuuksia (maavara, vetokyky, lataaminen, kantama)
- 20% tuo esille, ettei missään tapauksessa ole varaa sähköautoon tai mihinkään uuteen autoon (auton arvo: 500 – 2 000€)
- Osalla olisi varaa kaasuautoon/kaasukonversioon
- Osa katkerana polttoaineen hinnoista, uskoo että heitä ollaan häättämässä maaseudulta

Meneillään olevaa tutkimusta

- Sähköautoilu muuttumassa kannattavaksi
- Mediakommenteista: ”Mitä järkeä ostaa talon hintainen auto?”
- 15% liikenteessä olevista autoista on yli 20 vuotta vanhoja – yleisempiä siellä, missä ei toimivaa julkista liikennettä
- Ratkaisuja: koroton sähköautolaina käytetyille sähköautoille (Skotlannissa tarjolla), tienkäyttömaksu mahdollistaisi liikenteen verotuksen alueellisen erilaistamisen (?)... museoautoluokan laajennus (?)

Yli 20-vuotta vanhojen autojen osuus liikennekäyttöön rekisteröidystä autokannasta Uudellamaalla (Traficom)

Energiayhteisöt

- Aurinkosähköinvestoinnit kerrostaloihin ovat kannattavia, kun sähkö voidaan käyttää asukkaiden kylmälaitteisiin
- Mahdollisuudet ovat suurempia niille, joilla on vakavarainen tulevaisuuteen katsova taloyhtiö
- Energiayhteisöt eivät nykymuodossaan tuo helpotusta hankalassa asemassa olevien arkeen

Tässä kerrostalossa tuotetaan itse osa sähköstä – ja näin saatat asua pian sinäkin, sillä uudistus tekee aurinkosähköstä nykyistä houkuttelevampaa

Jutun lopussa voit osallistua keskusteluun, jossa asiantuntijat vastaavat kysymyksiin aurinkosähköstä.

Joko aurinkopaneelit valtaavat taloyhtiöiden katot? Uudistus halventaa aurinkowatteja ja kolminkertaistaa paneellien määrän

<https://yle.fi/uutiset/3-11594666>

Tarvitaanko toisenlaisiakin energiayhteisöjä?

- Löytyisikö apua matalan kynnyksen neuvonnasta, rahoituksesta, yhden luukun neuvonnasta
- Eniten tarvitseville suunnatuista yhteishankinnoista tai –hankkeista?

**Come along to get free and impartial energy advice from our energy advisors
Free cake and tea/coffee!**

Free advice 	Switching to cheaper tariff 	Remember to bring your energy bill! ENERGY CAFE Commonside Community Development Trust Thursdays 30th Jan, 6th and 13th Feb From <u>11 am to 1 pm</u> Fridays 21st, 28th Feb and 6th March From <u>9 am to 12 noon</u> info@crewenergy.london www.crewenergy.london @crewenergyldr
Discounts on bills 	Keeping your home warm 	
Helping the environment 	Debt reduction 	

Infinite Solutions Guidebook: Financing the energy renovation of residential buildings through soft loans and third-party investment schemes https://energy-cities.eu/wp-content/uploads/2019/01/PUBLI_infinite_solutions_guidebook_softloans_2017_en.pdf

Energiamurroksen avoimuus erilaisille identiteeteille

Energiamurroksen hyväksyttävyys edellyttää oikeudenmukaisuuden lisäksi pätevyyden tunnetta

- Osallisuuden tunne on tärkeää ratkaisujen hyväksyttävyydelle

Ihmiset toimivat järkevästi, kun heillä on vaikutusmahdollisuuksia ja heitä kunnioitetaan, kun heidän on helppo toimia tehokkaasti ja vaikuttavasti ja toiminnalla on heille itselleen merkitystä (Kaplan 2000)

- Tunne siitä, että pystyy hahmottamaan tilanteen, vaikuttamaan siihen ja olemaan pätevä osallistuja

Yhteenveto

- Elämäntapamme on rakentunut fossiilisten polttoaineiden varaan pitkäikäisin investoinnein
- Kaikkein haavoittuvimmat ovat vahvimmin sidoksissa fossiiliseen infraan
- Haasteena ei niinkään kannattavuuden puute vaan pääomien (pitkäaikainen) puute ja tottumattomuus suuriin investointeihin sekä sellaisten verkostojen ulkopuolella olo, jotka helpottavat muutosta
- Energiamurroksen kuvasto ei helpota mukanaoloa: ei pieniä, köyhiä, säästäväisiä, vähittäisiä polkua...

Kiitos!

...ja kaikki kommentit todella
tervetulleita! 😊

eva.heiskanen@helsinki.fi